

Participarea la alegerile pentru Parlamentul European sau despre prima obligație ce îi revine unui cetățean european

Democratic participation in the European Parliament elections – the duty of each european citizen

Drd. Teodora Elena ZALDEA*

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Facultatea de Drept

Școala doctorală de Științe Juridice

Abstract

The elections for the European Parliament held between 23rd to 26th of May 2019, give us the opportunity to identify, in this study, the causes of the lack of interest shown by the European citizens regarding the European elections, that are often considered as simple national choices for the European legislative without visible results.

For this, the first section of this study analyzes all the technical issues related to the organization of the European elections. The second section brings to the fore the need of informing and consulting the citizens. The last section comes once again to note that European voters continue to remain deeply attached to the meaning of nation as a community of citizens which elect and delegates to make laws and conduct the government, failing to give meaning to the vote they gave to the candidates who will then be lost among other 700 people.

On the other hand, we will discover, under the influence of the specialized literature, a series of proposals to reform the European elections, such as: the measure introduced by the Lisbon Treaty - the election of the President of the European Commission taking into account the results of the elections of the European Parliament or Duff Andrew's initiative to amend the rules governing the European elections, where European voters should give two votes: one for the national or regional list and the second one for the transnational European list.

The conclusion of such analysis is simple and not at all surprising: the citizens should perceive the vote not only as a civic duty, but as the change generating tool at its fingertips, that once exerted can give them some personal and collective benefits that can influence their day-to-day existence.

Keywords: *vote; European elections; European citizens; participation; information; consultation; second order election; participatory democracy; representative democracy.*

Rezumat

Alegerile pentru Parlamentul European, desfășurate în perioada 23-26 mai 2019, ne obligă la realizarea acestui studiu ce nu se vrea exhaustiv, ci mai degrabă calibrat pe identificarea cauzelor dezinteresului afișat de cetățenii europeni vis a vis de alegerile europene, considerate simple alegeri naționale pentru legislativul european, lipsite de rezultate vizibile și tangibile. Pentru aceasta, prima secțiune a prezentului studiu analizează toate acele aspecte de ordin tehnic ce țin de organizarea și desfășurarea alegerilor europene, pentru ca apoi secțiunea a doua să aducă în prim plan necesitatea informării, respectiv consultării politice a cetățenilor.

Ultima secțiune a prezentei analize vine să constate o dată în plus faptul că electorii europeni continuă să rămână profund atașați națiunii și cadrului de exercitare a reprezentării politice naționale, nereușind să ofere un sens votului pe care sunt nevoiți să-l ofere unor candidați ce apoi se „pierd” într-un corp de peste 700 de persoane.

Pe de altă parte, vom descoperi, punând sub lupa analizei literatura de specialitate dedicată fenomenului electoral european o serie de propuneri de reformare a alegerilor europene, precum

* teodora.zaldea@yahoo.com.

măsura introdusă prin Tratatul de la Lisabona menită să dea un „nou suflu” și o mai mare importanță votului european – alegerea președintelui Comisiei Europene ținându-se cont de rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European sau inițiativa lui Duff Andrew de modificare a regulilor de organizare a alegerilor europene, unde electorii europeni ar trebui să acorde două voturi: unul pentru alegerile desfășurate pe lista națională ori regională, iar cel de al doilea pentru lista transnațională europeană.

Concluzia unei astfel de analize este una simplă și deloc surprinzătoare: cetățenii au nevoie a percepe votul nu doar ca pe o datorie civică, ci ca pe acel instrument generator de schimbare aflat la îndemâna sa, drept ce o dată exercitat le poate conferi unele beneficii personale și colective ce le pot influența existența cotidiană.

Cuvinte-cheie: alegeri europene, vot, cetățeni europeni, consultare publică, participare, informare, alegeri de ordin secund, democrație participativă, democrație reprezentativă

1. O privire generală asupra organizării și desfășurării alegerilor europarlamentare

Dintr-un început, studiul pe care îl propunem în paginile următoare, își găsește „necesitatea în rezultatele sondajelor de opinie realizate la nivelul fiecărui stat membru al Uniunii Europene, acolo unde cetățenii privesc spre instituțiile europene ca înspre un club al unei elite politice transnaționale, de cele mai multe ori departe de interesele și dorințele lor”¹. Cele afirmate dau naștere așa cum e și firesc unor întrebări ce vor constitui ipotezele noastre de cercetare de-a lungul acestei analize, interogații de genul: De ce o astfel de situație? Cine sunt vinovații pentru o asemenea stare de fapt? Cum se poate soluționa o astfel de problemă? Răspunsurile însă, se vor cristaliza pe măsură ce vom analiza pas cu pas cauzele, motivațiile, ce au condus la o asemenea stare a lucrurilor. Mai întâi, ne vom opri pentru a prezenta acele aspecte tehnice, ce țin de organizarea și desfășurarea alegerilor europene.

Pentru început, după o scurtă incursiune în literatura de specialitate, remarcăm faptul că alegerile, fără de care democrația nu ar fi posibilă, constituie simplist spus, acea legătură care se stabilește între cetățean și stat, respectiv Uniunea Europeană în cazul nostru. Extrapolând, „alegerile cristalizează viața civică: ele structurează în programe politice diferitele viziuni asupra lumii, ele sunt momentul cel mai important de dezbateră și de socializare politică, care este de altfel și singurul pentru mare parte a cetățenilor. Deci, alegerile îndeplinesc o dublă funcție: prima este aceea de desemnare a guvernanților în sfera puterilor publice și a doua este formarea opiniilor în spațiul civic”².

Așa cum se cunoaște deja, Parlamentul European este „singura instituție aleasă în mod direct la nivel european care funcționează ca voce a oamenilor la nivelul sistemului de guvernare al U.E.”³. De altfel, reamintim că până în anul 1979, Parlamentul European era format din „delegați pe care parlamentele erau chemate să-i desemneze dintre membrii lor după o procedură fixată de fiecare stat membru”⁴. Dat fiind faptul că alegerile reprezintă acea legătură ce se stabilește între cetățean și stat, introducerea în 1979 a alegerilor directe pentru Parlamentul European poate fi considerată drept „un exemplu tipic de mimetism constituțional: legitimitatea formală a Uniunii realizând-se prin această instituție, împrumutată din tradițiile statelor democratice”⁵. Totodată, „alegerile directe pentru Parlamentul European au fost gândite ca un instrument de a reduce distanța dintre Uniunea Europeană și cetățenii europeni. Alegând direct membrii Parlamentului European, cetățenii puteau căpăta, în acest mod, o voce

¹ D.L. Czibalmos, „Cooperarea parlamentară în Uniunea Europeană și procesul decizional european,” Teză doctorat, domeniul Relații internaționale, Institutul de Studii Doctorale al Universității Babeș-Bolyai, Cluj Napoca, 2011, p. 1-2.

(http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumat/2011/relatii-internationale/CZIBALMOS_DANIELA_RO%20.pdf, accesat în data de 26.12.2019).

² P. Maignette, *Europa politică. Cetățenie, constituție, democrație*, Editura Institutului European, Iași, 2003, p. 19.

³ S. Hix, A. Noury, G. Roland, *Politica democratică în Parlamentul European*, Editura CA Publishing, Cluj Napoca, 2010, p. 37.

⁴ C. Mătușescu, C. Gilia, *Alegerile europene și legitimitatea democratică la nivel comunitar*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2009, p. 28.

⁵ P. Maignette, *op. cit.*, p. 18.

în procesul de luare a deciziilor care le afectează viețile din ce în ce mai mult, rezultate în urma gradului crescând de integrare din interiorul U.E.”⁶.

Privitor la evenimentul din 1979, notăm și faptul că acesta a stârnit un val de interes printre cercetători ale căror reverberații le regăsim și astăzi, preocupări ce „s-au centrat pe acest nou tip de scrutin pentru o instituție supranațională europeană, punând în discuție problematici precum consecințele trecerii la alegeri directe, reprezentativitatea europarlamentarilor pentru votanții proprii sau posibilitatea emergenței unei clase politice europene”⁷. De altfel, „în mod surprinzător, încă de la primele alegeri europene directe, acestora li s-a pus eticheta de alegeri de ordinul doi”⁸. În parte, aceasta s-a datorat modului de organizare al scrutinului, al absenței unor reguli electorale uniforme. Acest fapt l-a determinat pe Gherghina Sergiu, să afirme, într-un studiu publicat în anul 2010, faptul că „nu există un sistem omogen pentru alegerile europene. Procedura folosită pentru alegerea europarlamentarilor este numită greșit de unii „sistem electoral.” Fără a intra în detalii tehnice, putem afirma că un sistem electoral are ca trăsătură definitorie, printre altele, faptul că toți cei aleși într-un anumit corp reprezentativ sunt aleși după aceleași reguli, prevăzute în sistem. Nu se întâmplă așa și în cazul europarlamentarilor. Nu există un sistem electoral european, ci 27 de sisteme electorale naționale diferite. Așadar, nu avem alegeri cu adevărat europene, ci doar alegeri naționale pentru legislativul european”⁹.

În lumina celor afirmate mai sus, precizăm faptul că „o reformă a sistemului electoral care să facă Parlamentul European mai puternic, și în consecință, mai pregătit să facă față evoluțiilor sociale și politice”¹⁰, se impune cu necesitate. De altfel, „crearea unor „proceduri electorale uniforme” a constituit un deziderat introdus încă din 1952, odată cu Tratatul Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului (CECO)”¹¹. Totuși, „blocajul determinat de dificultatea de a asocia sistemele electorale proporționale și neproporționale într-un sistem uniform a putut fi depășit” grație adoptării în anul 2002 a Deciziei Consiliului nr. 772. Cu toate acestea, „fiecare stat membru este liber să-și aleagă”¹² propriul sistem electoral în limita următoarelor constrângeri prevăzute de Decizia nr. 772: să fie un sistem proporțional (în care numărul de locuri câștigate de un partid politic să fie proporțional cu numărul de voturi primite); să fie organizat sub formă de listă de partid sau sub formă de vot unic transferabil; pot fi organizate mai multe circumscriptii pe țară dacă această împărțire nu va afecta proporționalitatea rezultatelor alegerilor; pragul electoral nu poate fi mai mare de 5 procente”¹³.

Mergând mai departe cu raționamentul, observăm faptul că „sistemele de vot folosite în cele 28 de țări europene continuă să difere, atât în ceea ce privește modul de alocare a mandatelor între candidați, cât și în ceea ce privește capacitatea cetățeanului de a decide ce candidat este ales”¹⁴. De altfel, regăsim aplicându-se sistemul de vot proporțional bazat pe lista de partid¹⁵ cu variațiile sale: **închisă** – partidul fixează ordinea candidaților pe listă, iar aceștia sunt aleși în funcție de scorul electoral al partidului¹⁶, **deschisă** cunoscută și sub denumirea de **vot preferențial obligatoriu** – alegătorii sunt obligați să așeze candidații pe listă în ordinea preferințelor lor,¹⁷ **semideschisă sau vot preferențial opțional** – partidul

⁶ S. Gherghina, G. Jigău, *De la entuziasm la criză. Pașii României după aderarea europeană*, Editura CA Publishing, Cluj Napoca, 2010, p. 57.

⁷ C. Turșie, „Reforma alegerilor europene pentru 2014. Provocarea listelor transnaționale”, Revista „Sfera Politicii” nr. 162/2011, p. 82 (<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/162/art10-Tursie.php>).

⁸ *Idem*, p. 82.

⁹ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 58.

¹⁰ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 37.

¹¹ C. Turșie, *op. cit.*, p. 83.

¹² Statele membre U.E. au libertatea de a-și stabili propriile reguli legate de: mărimea circumscriptiei electorale, metoda de repartitie a mandatelor, condițiile impuse votanților și candidaților, ziua alegerilor etc., *idem*, p. 84.

¹³ C. Ciucu, „Sistemul electoral pentru europarlamentare: soluția de compromis & criteriile pentru eurodeputați”, Centrul român de politici europene, policy brief nr. 21, p. 4 (<http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2013/08/Sistemul-electoral-pentru-europarlamentare-21.pdf>).

¹⁴ *Idem*, p. 6.

¹⁵ Sistemul de vot proporțional bazat pe lista de partid presupune alegerea unui număr multiplu de candidați de pe o singură listă electorală; *Idem*, p. 6.

¹⁶ *Idem*, p. 6.

¹⁷ *Ibidem*.

stabilește ordinea candidaților pe listă, iar alegătorii au posibilitatea de a-și vota preferatul și de a-l urca pe listă, pe locurile fruntașe,¹⁸ **vot unic transferabil** – candidaturile sunt individuale, fiecare alegător trebuind să claseze candidații din circumscripția electorală în ordinea preferinței, putând include, în propriul clasament, candidați reprezentând partide diferite, de pe liste electorale diferite¹⁹.

În continuare, vom încerca, prin intermediul unui tabel, să surprindem regulile electorale aplicate de către statele membre U.E. în momentul organizării scrutinului pentru Parlamentul European.

<i>Stat membru U.E.</i>	<i>Circumscripțiile electorale</i>	<i>Vot preferențial</i>	<i>Distribuția locurilor</i>	<i>Prag</i>	<i>Numirea candidaților</i>
AUSTRIA	unică națională	Da	D' Hondt	4%	Taxa de 3.600 euro pentru fiecare listă; candidatul trebuie să fie susținut de 3 deputați în Parlament, un deputat în Parlamentul European sau de către 2.600 alegători înregistrați
BELGIA	3 colegii electorale pe criterii lingvistice (olandez, francez, german) și 4 circumscripții electorale regionale Flandra, Valonia, Bruxelles – Hal – Vilvorde, plus colegiul electoral cantonal german	Da	D' Hondt	Nu	Susținerea candidaților: - de către 5 deputați în Parlamentul belgian care aparțin unui grup lingvistic relevant; - de către 5.000 alegători înregistrați din Valonia, Flandra și Bruxelles – Hal – Vilvorde; - de către 200 de alegători înregistrați în circumscripția electorală în care se vorbește limba germană
					Independenții au nevoie de

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Ibidem.*

<i>Stat membru U.E.</i>	<i>Circumscripțiile electorale</i>	<i>Vot preferențial</i>	<i>Distribuția locurilor</i>	<i>Prag</i>	<i>Numirea candidaților</i>
BULGARIA	unică națională	Da	Hare-Niemeyer	Nu	10.000 semnături + 10.000 leva (5.100 euro); Partidele politice – 15.000 semnături + 15.000 leva; Coalițiile – 20.000 semnături + 20.000 leva
CEHIA	unică națională	Da	D' Hondt	5%	Doar partidele politice sau coalițiile pot numi candidați; Taxa de 15.000 coroane (585 euro)
CIPRU	unică națională	Nu	Droop/ Hare-Niemeyer	Nu	
CROAȚIA	unică națională	Da	D' Hondt	5%	Doar partidele politice sau coalițiile pot numi candidați
DANEMARCA	unică națională	Da	D' Hondt	Nu	Doar partidele reprezentate în Folketing sau în Parlamentul European pot face nominalizări de candidați; Noile partide au nevoie de semnăturile alegătorilor care să reprezinte cel puțin 2% din voturile de la alegerile anterioare pentru Folketing

<i>Stat membru U.E.</i>	<i>Circumscripțiile electorale</i>	<i>Vot preferențial</i>	<i>Distribuția locurilor</i>	<i>Prag</i>	<i>Numirea candidaților</i>
ESTONIA	unică națională	Nu	D' Hondt		Doar partidele politice pot prezenta liste; O garanție echivalentă cu de cinci ori salariul minim lunar
FINLANDA	unică națională	Da	D' Hondt	Nu	Partidele politice sau asociațiile de alegători (formate din cel puțin 2.000 persoane) numesc candidați
FRANȚA	8 regionale	Nu	D' Hondt	5%	Egalitatea de gen
GERMANIA	unică națională, dar membrii aleși fie de pe listele landurilor, fie de pe listele federale	Nu	Sainte-Lagüe	5%	Doar partidele politice pot trimite liste de candidați; Pentru lista de la nivel federal – partidele cu mai puțin de 5 reprezentanți în Parlamentul European, Bundestag sau în Parlamentele landurilor au nevoie de 4.000 semnături; Pentru listele landurilor – 2.000 semnături
GRECIA	unică națională	Nu	Varianta sistemului Hare	3%	Doar partidele politice pot trimite liste de candidați; Este necesar un depozit
IRLANDA	4 regionale	Da	Vot unic transferabil-VUT	Nu	Listele prezentate de partidele

<i>Stat membru U.E.</i>	<i>Circumscripțiile electorale</i>	<i>Vot preferențial</i>	<i>Distribuția locurilor</i>	<i>Prag</i>	<i>Numirea candidaților</i>
			Droop		politice înregistrat; Candidații independenți necesită 60 de semnături ale persoanelor din registrul electoral și din aceeași circumscripție electorală
ITALIA	5 regionale	Da	Hare	Nu	Independenții au nevoie de 30.000 semnături, dintre care 10% trebuie să provină din fiecare subregiune a circumscripțiilor electorale. Partidele politice și grupurile cu cel puțin un mandat în Parlamentul European sau în Parlamentul italian pot prezenta liste fără semnături
LETONIA	unică națională	Nu	Sainte-Lagüe	Nu	Liste prezentate de partidele politice înregistrate; O garanție de 1.450 euro
LITUANIA	unică națională	Da	Hare-Niemeyer	5%	Doar partidele politice pot numi candidați
LUXEMBURG	unică națională	Da	D' Hondt/ Habenbach -Bischoff	Nu	Sunt necesare 250 semnături ale alegătorilor înregistrați sau ale unui

<i>Stat membru U.E.</i>	<i>Circumscripțiile electorale</i>	<i>Vot preferențial</i>	<i>Distribuția locurilor</i>	<i>Prag</i>	<i>Numirea candidaților</i>
					membru al Parlamentului sau ale membrilor Camerei Deputaților
MALTA	unică națională	Da	VUT/Droop	Nu	Garanție de 40 lire malteze (95 euro) se rambursează dacă lista obține peste 10% din voturi
OLANDA	19 regionale pe listele de partid	Da	D' Hondt	Nu	Doar partidele politice pot prezenta liste de candidați Partidele care nu sunt reprezentate în Parlamentul European achită o garanție de 450 euro Listele trebuie să fie însoțite de cel puțin 30 semnături ale alegătorilor
POLONIA	13 regionale	Nu	D' Hondt/ Hare-Niemeyer	5%	Sunt necesare 10.000 semnături ale alegătorilor din circumscripția electorală
PORTUGALIA	unică națională	Nu	D' Hondt	Nu	
REGATUL UNIT	12 regionale	Regatul Unit Nu Irlanda de Nord Da	Regatul Unit D' Hondt Irlanda de Nord Nu	Nu	Garanție de 5.000 lire sterline (6.750 euro) Numirile de la nivelul circumscripțiilor electorale trebuie să fie aprobate de 30 alegători

<i>Stat membru U.E.</i>	<i>Circumscripțiile electorale</i>	<i>Vot preferențial</i>	<i>Distribuția locurilor</i>	<i>Prag</i>	<i>Numirea candidaților</i>
ROMÂNIA	unică națională	Nu	D' Hondt	5%	Partidele, coalițiile și organizațiile minorităților pot propune liste. Cerința egalității de sexe. Nu e necesar depozit. 200.000 semnături susținere pentru liste Independenții au nevoie de 100.000 semnături
SLOVACIA	unică națională	Da	Droop/ Hare-Niemeyer	5%	Pentru partidele politice o garanție de 1.510 euro
SLOVENIA	unică națională	Da	D' Hondt	4%	Partidele politice pot prezenta liste susținute de patru membri ai Adunării Naționale sau de cel puțin 1.000 alegători Candidații independenți au nevoie de 3.000 semnături
SPANIA	unică națională	Nu	D' Hondt	Nu	Partidele sau coalițiile prezintă liste +15.000 semnături
SUEDIA	unică națională	Da	Sainte-Lagüe	4%+ candidații trebuie să obțină 5% din nr. total de voturi exprimate pentru	Doar partidele politice pot prezenta liste de candidați

Stat membru U.E.	Circumscripțiile electorale	Vot preferențial	Distribuția locurilor	Prag	Numirea candidaților
				partidul acestora	
UNGARIA	unică națională	Nu	D' Hondt	5%	Listele prezentate de partidele înregistrate +20.000 susținători

Figura 6. Reguli electorale aplicate de către statele membre U.E. cu ocazia alegerilor europarlamentare

Sursa: C. Turșie, „Reforma alegerilor europene pentru 2014. Provocarea listelor transnaționale”, p. 84-86

Cele prezentate mai sus, ne obligă la formularea unor aprecieri, comentarii. Astfel, observăm faptul că 20 din cele 28 de state membre ale Uniunii Europene practică un sistem unde întregul teritoriu al statului este văzut ca o singură circumscripție electorală. Totuși, regăsim și țări ca Belgia, Franța, Irlanda, Italia, Marea Britanie ce au optat pentru circumscripțiile regionale, în vreme ce Polonia și Germania utilizează sisteme mixte, combinații formate atât din liste naționale, cât și din liste regionale. Iată deja că cele afirmate mai sus dau naștere primelor comentarii, primelor judecăți de valoare. Așadar, varietatea modalităților de scrutin surprinse în figura cu numărul 6 denotă existența unor diferențe de viziune aparținând statelor membre cu privire la viața politică și la modalitățile de reglementare a acesteia.

Mergând mai departe cu analiza, remarcăm de asemenea, și faptul că 16 țări practică sistemul de vot preferențial, în vreme ce celelalte 12 preferă votul de listă închisă, iar 3 state Irlanda, Malta și Marea Britanie (Irlanda de nord, în speță) utilizează sistemul de vot unic transferabil. „Am evidențiat aceste date întrucât mărimea circumscripției și structura votului au un efect semnificativ asupra modului în care candidații pentru Parlamentul European își organizează campania. Circumscripția mică și votul uninominal afectează relația între candidat și votant, forțându-l pe primul să își organizeze campania mai aproape de cetățeni și oferind posibilitatea cetățenilor să recompenseze prestațiile bune din Parlament”²⁰.

În ceea ce privește distribuția mandatelor de europarlamentar la nivelul unei circumscripții, situația se prezintă în felul următor: majoritatea statelor membre aplică metoda d'Hondt.²¹ Regăsim însă, și state precum Germania, Letonia, Suedia ce utilizează metoda Sainte-Lagüe²² sau Luxemburgul ce aplică metoda Hagenbach-Bischoff²³. Încă o dată, tradițiile și concepțiile extrem de variate cu privire la viața politică ale statelor membre U.E., își fac simțită prezența, nepermițând existența unor similitudini între sistemele electorale, încurajându-se, în acest mod, diversitatea, pluritatea procedurilor de vot.

²⁰ C. Turșie, *op. cit.*, p. 87.

²¹ O metodă de calcul prin divizori potrivit căreia numărul de voturi primit de fiecare listă de candidați se divide, pe rând cu 1, 2, 3, 4, 5,.....35, după care se dispun câturile obținute pentru toate listele de candidați în ordine descrescătoare, aceasta fiind ordinea în care fiecărui cât urmează să-i corespundă câte un mandat până când sunt epuizate toate mandatele care sunt de distribuit, iar în cadrul fiecărei liste, alocarea se va face în funcție de ordinea în care numerele apar pe liste; C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 57.

²² *Idem*, p. 57, Metoda numerelor impare, prin care voturile obținute de fiecare listă sunt împărțite la o serie de divizori, începând cu 1, 4... în număr egal cu numărul de mandate care sunt de atribuit, după care toate câturile, pentru toate listele de candidate sunt ordonate în ordine descrescătoare, fiecărui cât urmând să-i corespundă câte un mandat, până la distribuirea tuturor mandatelor.

²³ *Ibidem*, într-o primă fază, se stabilește numărul de mandate la care are dreptul fiecare listă, numărându-se voturile exprimate pentru candidații săi și aplicându-se metoda d'Hondt, după care se dispun câturile obținute pentru toate listele de candidați în ordine descrescătoare, aceasta fiind ordinea în care fiecărui cât urmează să-i corespundă câte un mandat până când sunt epuizate toate mandatele care sunt de distribuit.

În altă ordine de idei, precizăm faptul că „cu excepția condiției de naționalitate a unui stat al Uniunii și a celei de deplină folosință a drepturilor electorale, comune tuturor statelor membre, condițiile de eligibilitate variază de la un stat la altul”²⁴. În acest sens, „cetățenii Uniunii care locuiesc în alt stat membru decât cel al căror naționali sunt, au dreptul de a vota în statul unde au rezidența, la fel ca naționali statului respectiv”²⁵. De altfel, diferențele survin mai ales, din modul în care fiecare țară înțelege și apreciază conceptul de rezidență, „unele state solicitând domiciliul sau rezidența în statul unde se exercită dreptul la vot (România), iar altele înscrierea în registrul populației (Belgia, Cehia)”²⁶. Totodată, o situație mai specială o regăsim și în ceea ce privește dreptul de vot al cetățenilor non-rezidenți în țara de origine. „Cele mai permissive state sunt Austria, Olanda, Spania, Finlanda, Franța sau Suedia care permit votul acestora în orice țară ar locui, în timp ce Belgia, Danemarca, Grecia, Italia sau Portugalia permit votul doar cetățenilor non-rezidenți care trăiesc pe teritoriul unui alt stat U.E., iar Germania sau Marea Britanie condiționează dreptul de vot de nedepășirea unei perioade maxime de timp de rezidență în afara țării de origine (25, respectiv 15 ani)”²⁷. În ceea ce privește vârsta minimă pentru exercitarea dreptului la vot, aceasta este de 18 ani în majoritatea statelor membre U.E. De asemenea, „în Belgia, Grecia, Malta, Luxemburg, votul este unul obligatoriu pentru toți electorii înscriși pe listele electorale”²⁸.

Mai notăm și faptul că acele persoane ce își depun candidatura pentru a fi aleși în Parlamentul European sunt nevoite a îndeplini o serie de condiții ce țin de vârstă – vârsta minimă a candidaților variază între 18 ani (Danemarca, Finlanda, Malta, Germania, Olanda, Slovenia, Portugalia) și 25 de ani (Cipru, Grecia, Italia). De regulă, „nominalizarea candidaților se realizează de către partidele politice sau organizațiile asimilate acestora în unele state ca Danemarca, Germania, Grecia, Slovacia, Suedia, în timp ce în alte state sunt acceptate și candidaturile independente, cu condiția să primească un număr de semnături, de exemplu în Irlanda, Italia, România. În unele state, candidaturile nu pot fi prezentate decât însoțite de dovada că au primit un anumit număr de semnături sau că regroupează un anumit număr de electori. În Grecia, Irlanda, Olanda, Regatul Unit, Slovacia este cerută și depunerea unei cauțiuni”²⁹.

Iată că, deși, au trecut mai bine de 40 de ani de la primele alegeri directe organizate pentru Parlamentul European, statele membre continuă să se confrunte cu aceleași probleme ca în anul 1979. De altfel, oamenii politici ai acelor timpuri au văzut în organizarea unui scrutin european un prim pas făcut înspre îngustarea prăpastiei existente între Uniunea Europeană și cetățenii săi. Din păcate, această distanță ce s-a statornicit între instituțiile europene și cetățeni nu s-a redus, ba dimpotrivă s-a accentuat pe măsura trecerii timpului. Așadar, după 40 de ani și 9 runde de alegeri europene, „este evident că lucrurile nu au mers conform așteptărilor. Prezența la urne a scăzut constant, acesta fiind primul semn că mai mult de jumătate din cetățenii europeni nu sunt interesați de aceste alegeri. Cifrele ar fi probabil și mai dramatice dacă votul nu ar fi obligatoriu în Belgia, Cipru, Grecia sau Luxemburg”³⁰.

Un motiv în plus ce se adaugă celor deja înregistrate de către instituțiile europene, pentru reformarea cu celeritate a actualului mod de organizare și desfășurare a scrutinului european, perceput de către cetățeni drept simple alegeri naționale pentru legislativul european, lipsite de rezultate vizibile și tangibile. De altfel, prezentele proceduri electorale au dat naștere unor discursuri divergente care sporesc și mai mult dezinteresul și apatia cetățenilor, dar și a candidaților vis a vis de politicile publice de la nivel european. Întrucât nu avem alegeri cu adevărat europene, s-au ridicat o serie de probleme, aici rezumându-ne a detalia două dintre acestea. Prezentăm, astfel, un prim exemplu din categoria acelor ce pledează pentru reformarea sistemului electoral european, dat fiind faptul că lipsa sa de omogenitate, de uniformitate au transformat partidele naționale în principalii actori ai acestor alegeri. De altfel, „partidele naționale sunt cele care candidează în alegerile europene”³¹, ele fiind cele care alcătuiesc listele cu candidați. „Această

²⁴ *Idem*, p. 54.

²⁵ C. Turșie, *op. cit.*, p. 84.

²⁶ *Idem*, p. 84.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Idem*, p. 56.

²⁹ *Idem*, p. 55.

³⁰ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 57.

³¹ *Idem*, p. 6.2

consecință este amplificată de folosirea principiului reprezentării proporționale. Cu excepția Irlandei, unde este folosit votul unic transferabil, toate celelalte state folosesc liste de partid, 13 dintre ele permițând alegătorilor să opteze pentru anumiți candidați de pe lista unui partid sau de pe mai multe liste. În statele unde listele de partid sunt blocate, este clar că doar primii candidați de pe listă au șanse de a fi aleși³². Întrucât alegerile europene sunt dominate de teme specifice politicii interne și nu europene, așa cum ar fi normal, în cazul unui astfel de scrutin, ele s-au transformat în arena unde cetățenii își pot exprima nemulțumirea față de partidul sau partidele de guvernământ. Totodată, actualele reguli electorale „ridică un semn de întrebare și asupra legitimității europarlamentarilor. Nu există dubii că fiecare europarlamentar este ales în mod legal, dar un europarlamentar ales într-un stat ar putea să nu fi fost ales într-un alt stat, având totuși același număr de voturi pentru el însuși sau pentru partidul său, din cauza diferențelor de magnitudine a circumscriptiilor, a faptului că votul este obligatoriu în unele state și în altele nu, a pragurilor electorale diferite, a modului în care este reglementat dreptul de vot al cetățenilor unui stat care locuiesc în alt stat sau a vârstei minime necesare pentru a candida”³³.

Iată doar câteva motive ce ne îndeamnă să pledăm pentru o reformare a procedurii electorale de la nivelul U.E., pentru „adoptarea unei proceduri uniforme care să minimalizeze diferențele importante ce se înregistrează între procedurile electorale ale statelor membre, pentru a face alegerile europene cu adevărat europene și nu o sumă de 28 de alegeri naționale diferite”³⁴.

2. Informarea politică a cetățenilor europeni: esența unei bune funcționări a cetății democratice

„Prezența scăzută la alegerile care ne-au adus pe toți aici dovedește cât de urgentă este această problemă. O Europă fără cetățeni este de neconceput. (...) Instituțiile Comunității au produs sfeclă de zahăr, unt, brânză, vinuri, viței și chiar porci europeni. Nu au produs însă europeni”³⁵. Weiss Louise rostea aceste afirmații, de altfel valabile și în prezent, cu ocazia reunirii primului Parlament European ales prin sufragiu universal în 1979. De o consistență și încărcătură aparte, aceste afirmații ne reamintesc și astăzi faptul că „cetățeanul este parte componentă a angrenajului electoral, și nu în cele din urmă, decidentul, cel care prin votul său configurează noile structuri de putere”³⁶. De altfel, „într-o comunitate sănătoasă, cetățenii participă la procesul de luare a deciziilor de interes public, informându-se cu privire la problemele care îi afectează, solicitând autorităților să adopte măsurile pe care ei le consideră de cuviință și participând efectiv la punerea în practică a deciziilor luate”³⁷.

Punând sub lupa analizei literatura de specialitate dedicată fenomenului electoral, remarcăm faptul că „participarea cetățenilor la procesul de adoptare a deciziilor într-o democrație cu tradiție este un proces gradat, care presupune parcurgerea anumitor etape. Primul nivel al participării este informarea, care presupune eforturi atât din partea cetățenilor, cât și din partea administrației publice. Instituțiile publice sunt obligate să emită informații către cetățeni, privind activitatea și planurile lor, pentru ca aceștia să poată înțelege direcțiile prioritare ale politicii administrative a aleșilor locali/naționali/europeni. Al doilea nivel se referă la consultarea cetățenilor, aceasta fiind acțiunea autorităților pentru identificarea necesităților cetățenilor, pentru evaluarea priorităților unor acțiuni sau colectarea de idei și sugestii privind o anumită problemă”³⁸. Întrucât obiectul analizei noastre îl constituie studierea impactului alegerilor europarlamentare asupra cetățenilor europeni din perspectiva procedurii de consultare a acestora, menționăm faptul că o formă prin care se realizează cu o anumită periodicitate aceasta o constituie

³² *Idem*, p. 63.

³³ *Idem*, p. 58.

³⁴ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 206.

³⁵ C. Turșie, *op. cit.*, p. 82.

³⁶ C. Gilia, *Paradoxul alegerilor parlamentare din 2012 – un Parlament supraponderal*, în Revista „Sfera Politicii” nr. 174/2013, p. 32 (<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/174/art04-Gilia.php>).

³⁷ D. Murgescu, C. Dumitrică, „Participarea cetățenească-mijloc de implicare a cetățeanului în procesul decizional,” Revista „Sfera Politicii” nr.136/2009, p. 38 (<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/136/art07-murgescu.html>).

³⁸ *Idem*, p. 39.

exercitarea dreptului la vot. În acest sens, „grupurile de indivizi își exprimă, prin practica votului, prin manifestări sau petiții, decizia lor de a lua parte la decizia publică”³⁹.

Propunem în continuare o scurtă paranteză, pe care o apreciem drept una necesară pentru mai buna înțelegere a necesității de a avea alegători informați, digresiune utilă pentru cunoașterea cauzelor ce determină „lipsa de încredere a cetățenilor în clasa politică și indică o întrerupere în comunicarea dintre cetățeni și cei aleși să-i reprezinte”⁴⁰ în Parlamentul European.

Așadar, „alegerile europene sunt, dintre toate alegerile, cele care înregistrează întotdeauna cea mai slabă participare electorală. Ele par a fi atinse în mod special de această criză de reprezentare politică, iar lipsa de claritate a mizelor, a programelor comune ale forțelor politice, ca și complexitatea mecanismelor instituționale ale politicii la nivel european, contribuie la adâncirea deficitului democratic asociat votului european”⁴¹. Cele precizate au condus la o „lipsă de angajament civic din partea europenilor ce a însemnat un relativ eșec al procesului de legitimare a Parlamentului European prin sufragiu universal direct. După aproape 40 de ani de exercitare a acestuia, chestiunea reprezentării politice la nivel european nu a reușit să se impună și să motiveze electorii”⁴².

„La o analiză mai atentă a sistemului politic foarte mulți dintre cei chemați să voteze nu pot oferi detalii despre modul în care funcționează instituțiile și rolul pe care îl au acestea. Nici măcar nu pot explica efectul propriului vot în momentul în care ajung la urne. Toate aceste disfuncționalități au o cauză: lipsa de informare și lipsa culturii administrative și a celei politice”⁴³.

Considerăm că fiind corect informați, având toate datele, „cetățenii nu vor mai întâmpina dificultăți în identificarea sensului unor alegeri care au puțină legătură cu cadrul experienței lor democratice”⁴⁴, dar care pot avea repercusiuni asupra viitorul lor. Iată de ce e nevoie a privi mai întâi înspre literatura de specialitate și a repertoriza principalele teorii enunțate de-a lungul timpului cu privire la informarea politică a cetățenilor.

„Problema nivelului de informare politică a cetățenilor a suscitât interesul filosofilor politici de la apariția primelor cetăți democratice până în prezent”⁴⁵. De altfel, modelul democrației reprezentative unde „instituțiile au în componență un număr de membri aleși direct sau indirect de către cetățeni care le mandatează puterea de a le reprezenta interesele în limitele prevăzute prin lege”⁴⁶ este unul definitoriu pentru problematica studiată. De ce considerăm aceasta? Deoarece, la un moment dat, literatura de specialitate reține în paginile sale, faptul că „funcționarea democrației reprezentative presupune ca cetățenii să aibă un oarecare nivel de interes față de problemele cetății și un minim nivel de informare despre problemele politice”⁴⁷. Aceasta ne demonstrează faptul că „informația politică din punct de vedere funcțional, are ca rol principal facilitarea deciziilor politice în relativă cunoștință de cauză”⁴⁸. Totodată, aceasta ilustrează și faptul că „cetățenii își cunosc interesele politice și sunt capabili să le urmărească cu succes”⁴⁹.

În altă ordine de idei, prin lentilele literaturii de specialitate descoperim faptul că „votul este un fenomen nu întotdeauna rațional și nicidecum autonom. Nu există cetățean care să voteze în deplină cunoștință de cauză, nimeni nu cunoaște totalitatea informațiilor politice care ar putea fi relevante pentru vot”⁵⁰. Totuși, nenumăratele scrutine organizate la nivel mondial au evidențiat faptul că acei

³⁹ *Idem*, p. 41.

⁴⁰ *Idem*, p. 44.

⁴¹ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 128.

⁴² *Idem*, p. 128.

⁴³ E. Tușa, *Europenism și alegeri europarlamentare în spațiul public românesc*, în Revista „Sfera Politicii” nr. 179/2014, p. 29 (<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/179/art03-Tusa.php>).

⁴⁴ *Idem*, p. 142.

⁴⁵ M. Comșa, A. Gheorghiuță, C. Tufiș, *Alegerile pentru Parlamentul European, România 2009*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 161.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Idem*, p. 162.

⁴⁹ *Idem*, p. 161.

⁵⁰ *Idem*, p. 162-163.

„indivizi care sunt mai informați politic vor fi mai capabili să își justifice deciziile electorale prin argumente coerente și bine înrădăcinate în realitatea socială”⁵¹.

Mergând pe firul raționamentelor enunțate până acum, remarcăm utilizarea unor „scurtături cognitive, precum afilierea partinică, ideologia, aspectul fizic al candidaților, euristica de reprezentare, votul economic, ce au potențialul de a-i ajuta pe cei mai puțin informați politic să ia decizii similare cu cele ale cetățenilor mai informați”⁵². În aceeași notă, observăm și faptul că „informarea politică tinde să fie corelată destul de puternic cu nivelul de educație, cu venitul, cu ocupația, cu indicatori socio-economici în general”⁵³.

După ce am oferit o serie de explicații de ordin teoretic cu privire la informarea politică a cetățenilor, ne putem apleca, în rândurile următoare asupra studierii situației de la nivelul Uniunii Europene, mai precis asupra identificării motivelor ce determină apatia, dezinteresul, slabele cunoștințe ale electorilor europeni cu ocazia alegerilor organizate pentru legislativul european.

Cu toate că s-au depus numeroase eforturi de către oficialitățile europene în vederea înlăturării etichetei atribuită încă de la organizarea primelor alegeri directe pentru Parlamentul European din anul 1979, cea de alegeri de rang secund, se pare că aceasta persistă și în prezent, fiind demonstrată de indiferența electorilor pentru acest tip de scrutin, dar și de rata de participare electorală în scădere constantă din anul 1979 încoace. Aceasta e justificabilă având în vedere că „evoluția alegerilor europene a fost marcată, alături de o slabă participare, de folosirea lor ca o „tribună” pentru a transmite mesaje forțelor politice naționale, în special celor aflate la guvernare”⁵⁴. Dominate de teme politice interne, și prea puțin de chestiuni de interes european, alegerile pentru Parlamentul European, sunt pentru cetățeni unele lipsite de miză, de rezultate tangibile. De ce spunem acestea? Argumentăm folosindu-ne de situația alegerilor naționale, cadrul cel mai apropiat de experiența democratică a votanților. Astfel, în cazul alegerilor naționale „sunt alese consilii locale și primari, se formează guverne, care apoi se ocupă de alte subiecte concrete pentru alegători, precum salariile și pensiile, prețurile sau drumurile. În contrapondere, în cazul alegerilor europene, cei aleși vor „dispărea” într-un corp de peste 700 de persoane, în care vocea unui anumit europarlamentar se va face cu greu auzită”⁵⁵. Transformate într-un soi de „alegeri intermediare, unde este testată popularitatea guvernelor sau a câștigătorilor ultimelor alegeri naționale,” alegerile pentru Parlamentul European sunt marcate tot mai tare de o creștere a indiferenței cetățenilor. Aceasta se datorează și unei grave lipse de informare a acestora.

De altfel, electorii iau pentru prima oară contact cu candidații și partidele politice în perioada campaniei electorale. Aceasta din urmă este utilizată drept „instrument prin care partidele și candidații se prezintă alegătorilor și prezintă acestora programele lor electorale. Este perioada în care alegătorii pot obține datele necesare pentru a lua o decizie informată privind modul în care vor vota”⁵⁶. Lipsite de dezbateri coerente și substanțiale despre Uniunea Europeană și dominate de tematici naționale, campaniile electorale pentru legislativul european nu prezintă interes printre alegători, „care în lipsa unor cunoștințe clare cu privire la sensul acestui scrutin sau modalitățile de vot, sunt mai degrabă înclinați să nu se prezinte să voteze, considerând, fie că nu-i privesc rezultatele scrutinului, fie că, în lipsa cunoștințelor necesare, nu pot face cele mai bune alegeri”⁵⁷. De altfel, „partidele politice sunt puțin dispuse să investească mijloace importante în campania pentru alegerile europene, iar dezbaterile asupra temelor europene sunt aproape inexistente, preferându-se a se deturna atenția înspre teme de politică internă”⁵⁸.

Mergând mai departe cu raționamentul, remarcăm faptul că acest tip de scrutin reușește să mobilizeze un număr redus de electori și datorită faptului că aceștia din urmă nu posedă suficiente

⁵¹ *Idem*, p. 162.

⁵² *Idem*, p. 163.

⁵³ *Idem*, p. 167.

⁵⁴ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 138.

⁵⁵ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 60.

⁵⁶ C. Tufiș, *Alegerile pentru Parlamentul European 2009. Interesul pentru alegerile europarlamentare*, Newsletter Studii electorale românești, Fundația Soros România, București, iulie 2009, p. 14 (http://www.fundatia.ro/sites/default/files/SER_01.pdf).

⁵⁷ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 134.

⁵⁸ *Idem*, p. 135.

cunoștințe despre integrarea europeană. Oferim în acest sens, exemplul României, unde „la ceva mai mult de zece ani de prezență „activă” în U.E., românii nu se puteau mândri cu foarte multe cunoștințe despre aceasta. Dacă înainte de aderare unul din patru români cunoștea numărul de state membre sau modalitatea în care europarlamentarii sunt aleși, după o perioadă în care am avut timp să ne obișnuim cu faptul că mai sunt alte 27 de țări în U.E. în afară de noi și că votul nostru direct desemnează reprezentanții pe care îi avem la Strasbourg și Bruxelles, proporția românilor ce știu aceste lucruri”⁵⁹, dacă este să privim înspre Eurobarometrul realizat după alegerile din 23-26 mai 2019, se pare că a sporit. Astfel, regăsim România, printre acele state a căror cetățeni consideră că „vocea lor contează în U.E.”, 57% dintre respondenți împărțând acest punct de vedere, fiind cea mai semnificativă creștere la nivelul U.E. la acest capitol din anul 2002 încoace⁶⁰.

Dincolo de această ignorare a evenimentelor de bază vine absența informațiilor despre evenimentele de la nivel european, datorată, în principal, mass-media și reprezentanților noștri în instituțiile europene. În mod firesc, cele afirmate în rândurile de mai sus, dau naștere unor interogații precum: Ce rol îndeplinește mass-media în cadrul campaniilor electorale? De ce aceasta nu acordă interes subiectelor europene? În primul rând, „cercetările de marketing întreprinse de-a lungul timpului au demonstrat rolul important al mass-mediei în informarea și mobilizarea electoratului”⁶¹, dat fiind faptul că aceasta este „cea care captează, selectează și difuzează informații. Ea este cea care introduce și elimină de pe agenda publică subiecte și determină concentrarea atenției”⁶². Totodată, „cetățenii devin mai luminați în timpul campaniilor electorale datorită intensității acoperirii media în această perioadă și pentru că indivizii sunt motivați să caute informație politică în timpul campaniilor”⁶³. Totuși, în cazul alegerilor europene, mass-media nu mai deține acel rol mobilizator datorită pe de o parte „dificultăților legate de numărul și dimensiunea listelor de candidați, iar pe de altă parte, din pricina prejudecății că Europa nu interesează pe nimeni”⁶⁴. De altfel, „lipsa de vigoare a campaniei electorale pentru alegerile europene a făcut ca aceasta să nu stârnească interes în rândul mass-mediei naționale, pentru care actorii comunitari sunt în general invizibili, iar alegerile europene oricum nu reprezintă un subiect care se vinde. Este vorba, de fapt, de un cerc vicios: apatia alegătorilor, alimentată de absența unor veritabile competiții, cu mize ce pot fi înțelese, alimentează la rândul ei dezinteresul media în raport cu aceste alegeri”⁶⁵.

La acestea se adaugă „limbajul de lemn al Bruxelles-ului”, tehnic și profund specializat ce îi face până și pe cei mai informați dintre votanți să întâmpine dificultăți în identificarea informațiilor care să-i ajute să ia o decizie, motiv pentru care aceștia preferă să utilizeze informații care nu au neapărat legătură cu scrutinul european. Se bazează într-o mai mare măsură pe evaluarea situației economice, mai precis pe percepția asupra direcției înspre care se îndreaptă țara în luarea unei hotărâri în cunoștință de cauză. Același limbaj tehnic coroborat cu „lăsarea pe plan secund a dimensiunii europene de către media conduc la adâncirea distanței dintre cetățeni și instituțiile în care se iau deciziile la nivelul U.E.”⁶⁶. De altfel, mass-media „se rezumă la a prezenta rezumate ale celor relatate pe plan internațional, de cele mai multe ori însă lacunar și fără o perspectivă proprie, fapt ce conduce la o absență a informațiilor particularizate ce determină o deturnare a publicului de la subiectele de tip european”⁶⁷. Așadar, „fără investigații proprii, majoritatea cotidianelor și săptămânalelor nu pot oferi altceva decât informații generale care nu interesează în mod direct cetățenii”⁶⁸. Pe de altă parte, nici comunicarea dintre europarlamentari și

⁵⁹ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 161.

⁶⁰ R. Lupitu, *Primul Eurobarometru după alegerile europene. România, țara cu cea mai mare creștere a percepției cetățenilor că „vocea lor contează în U.E.”*, Calea europeană, 13 iulie 2019 (<https://www.caleaeuropeana.ro/primul-eurobarometru-dupa-alegerile-europene-romania-tara-cu-cea-mai-mare-crestere-a-perceptiei-cetatenilor-ca-vocea-lor-conteaza-in-ue/>).

⁶¹ C. Turșie, *op. cit.*, p. 88.

⁶² S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 161.

⁶³ *Idem*, p. 88.

⁶⁴ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 135.

⁶⁵ *Idem*, p. 151.

⁶⁶ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 162.

⁶⁷ *Idem*, p. 163.

⁶⁸ *Ibidem*.

mass-media nu este una tocmai fericită, dat fiind faptul că de cele mai multe ori ea este inițiată de către mass-media și mai puțin de către euro-aleși. Considerăm că „cu o informare potrivită asupra activității desfășurate de către euro-deputați, alegătorii nu ar ajunge să se întrebe la fiecare cinci ani care este utilitatea acestor alegeri și ce face fiecare persoană pe care o votează în instituțiile europene”⁶⁹.

Totodată, se impune a atrage atenția și asupra faptului că nu întotdeauna „cifrele statistice referitoare la participarea la vot”⁷⁰ exprimă preocuparea conștientă și implicarea voită a votanților în procesul decizional. Simpla exprimare a votului nu înseamnă în mod automat preocuparea cetățeanului respectiv pentru problemele de interes local, național sau european, pe care politicienii aleși și cu ajutorul lor vor trebui să le soluționeze”⁷¹.

Iată că, „dacă insistența cu care mass-media autohtonă caută să acopere cele mai mici detalii ale evenimentelor naționale s-ar regăsi și în ceea ce privește aspectele europene, informațiile despre acestea din urmă ar spori și am beneficia de un public informat care ar mai putea să spună și „nu” din când în când solicitărilor U.E.”⁷².

În concluzia acestei secțiuni, reținem faptul că „pentru funcționarea eficientă a U.E. și pentru menținerea legitimității politice a instituțiilor sale, este esențial ca cetățeanul să fie implicat într-o manieră mai directă și într-o măsură mai mare în procesul decizional privind politicile publice care îl afectează. Astfel, dincolo de participarea la vot și de alegerea unor reprezentanți politici, cetățeanul trebuie să aibă ocazia de a fi consultat referitor la politicile publice de nivel local, național și european. Numai prin cooperarea reală dintre cetățean și structurile administrative se poate ajunge la un climat propice dezvoltării în viitor”⁷³ a Uniunii Europene și implicit a statelor sale membre.

3. Europeanizarea alegerilor europene sau despre refacerea legăturilor electorale dintre cetățeni și euro-deputați

Literatura de specialitate se pronunță la un moment dat despre alegeri ca fiind „în viața unui stat un moment foarte important. Ele determină cine vor fi reprezentanții în diferitele structuri naționale sau în cele supranaționale. Alegerile sunt mecanismul cheie al legăturii dintre oameni și guvernare: ele sunt singurul mod în care masa populației își poate exprima sprijinul pentru un partid în defavoarea altuia. În orice stat democratic, desemnarea guvernanților este un proces firesc, care animă toți actorii implicați în procesul electoral: partide, electori, instituții ale statului cu atribuții în domeniu. Este momentul în care electoratul conștientizează că este titularul suveranității și dorește să își exprime voința cu privire la un anumit candidat sau la un anumit partid politic”⁷⁴.

De altfel, istoria ne-a demonstrat pe parcursul anilor faptul că „dacă la nivel statal sufragiul universal a constituit unul din vectorii întăririi conștiințelor politice naționale, factor ce a condus la transformarea dreptului de vot într-o datorie civică, el nu a mai jucat același rol și la nivel european”⁷⁵. În plus, la o privire mai atentă asupra celor nouă tururi de scrutin ce s-au desfășurat până în acest moment (1979, 1984, 1989, 1994, 1999, 2004, 2009, 2014, 2019) remarcăm o „îndepărtare constantă și în creștere a scrutinului european față de datele naționale și comportamentele electorale care se manifestă în cadrul acestora”⁷⁶. Cu toate că „alegerile europene reprezintă unul din rarele momente de democrație directă de la nivelul Uniunii Europene”⁷⁷, participarea electorală este una scăzută, electoratul manifestă tendințe de sancționare a partidelor naționale aflate la guvernare, iar dezbaterile pe teme europene lipsesc cu

⁶⁹ *Idem*, p. 164.

⁷⁰ Potrivit Eurobarometrului post- electoral, participarea la alegerile europene din 2019 a crescut cu 8%, până la 50,6%, fiind cea mai mare prezență înregistrată de la scrutinul din 1999 (49,5%). Cea mai semnificativă creștere a participării la vot a fost înregistrată în state ca: Polonia (22%), România (19%), Spania (17%), Austria (15%) și Ungaria (14%); R. Lupitu, *op. cit.*, (<https://www.caleaeuropeana.ro/primul-eurobarometru-dupa-rile-europene-romania-tara-cu-cea-mai-mare-crestere-a-perceptiei-cetatenilor-ca-vocea-lor-conteaza-in-ue/>).

⁷¹ D. Murgescu, C. Dumitrică, *op. cit.*, p. 44.

⁷² *Idem*, p. 165.

⁷³ *Idem*, p. 44.

⁷⁴ C. Gilia, *op. cit.*, p. 32.

⁷⁵ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 123.

⁷⁶ *Idem*, p. 123.

⁷⁷ *Idem*, p. 130.

desăvârșire, preferându-se a se deturna atenția înspre chestiuni de politică internă. Cele precizate în rândurile de mai sus au determinat apariția în literatura de specialitate a unor interogații ce s-au transformat rapid în ipoteze de cercetare pentru un număr important de studii dedicate fenomenului electoral european, precum: „Cum poate fi explicat faptul că întărirea „puterilor” Parlamentului European a fost însoțită de o îndepărtare a electorilor săi, tendință calificată în doctrină ca „paradoxul electorului european” – cu cât integrarea europeană progresează, cu cât puterile Parlamentului European se extind, cu atât mai puțini electori votează? De ce votează mai puțin astăzi pentru o adunare care a obținut dreptul de codecizie și o putere sporită de control asupra Comisiei, decât pentru Parlamentul din 1979, a cărei funcție era esențialmente consultativă? Să însemne aceasta că, de-a lungul timpului electorii europeni s-au convins că aleșii lor nu au cu adevărat putere în Uniune?”⁷⁸ În atare condiții, călăuziți de acest șir de întrebări, vom încerca pe parcursul acestei secțiuni, să identificăm unele posibile explicații pentru această stare a lucrurilor, și chiar să avansăm unele propuneri de creștere a reprezentativității democratice a membrilor Parlamentului European.

Pornim la drum, precizând mai întâi faptul că acest gen de alegeri au fost catalogate imediat de la apariție drept alegeri de rang secund (*second order elections*). De altfel, literatura de specialitate a avansat pentru termenul de „second order national elections” explicația potrivit căreia „atât campania electorală, cât și rezultatul alegerilor sunt influențate de constelația politică națională”⁷⁹. S-a creionat de asemenea, și un model explicativ unde „s-a afirmat faptul că cetățenii nu folosesc alegerile europene pentru a-și exprima preferințele cu privire la politica europeană sau pentru a-i penaliza⁸⁰ sau recompensa pe deputații europeni”⁸¹. Drept caracteristici ale acestui model, reținem următoarele: „alegerile pentru Parlamentul European determină o prezență mai redusă decât cele pentru Parlamentele naționale, tendință care s-a menținut chiar și după întărirea rolului Parlamentului European în arhitectura instituțională a U.E. A doua caracteristică se referă la faptul că partidele aflate la guvernare pierd masiv procente, alegerile europene fiind caracterizate printr-un așa numit „efect antigubernamental,” care se resimte într-un grad din ce în ce mai mare cu cât momentul alegerilor europene este mai îndepărtat de cel al precedentelor alegeri naționale. O a treia caracteristică ține de faptul că în alegerile europene au mai multe șanse să se profileze și sunt încurajate partidele mici sau chiar partide noi în detrimentul celor mari. În fine, ca alegeri de importanță secundară, campania dedicată lor este dominată de teme de interes național, nu european și este marcată de o mobilizare mai redusă nu doar la nivel de electorat, ci și din punctul de vedere al resurselor angrenate”⁸².

Privind mai atent înspre modelul explicativ prezentat mai sus, remarcăm faptul că acesta înglobează o serie de deficiențe „colectate” de-a lungul celor 40 de ani de când se organizează alegeri directe pentru Parlamentul European, curențe ce au adâncit și mai mult prăpastia existentă între instituțiile U.E. și cetățeni. De altfel, demersul nostru este centrat pe identificarea unor soluții pentru aceste deficiențe procedurale, iar ca să prindă contur este necesar să înțelegem foarte bine care sunt cauzele și consecințele ce au condus la actuala stare de fapt.

Pornim în această analiză având în vedere faptul că unele cercetări realizate de-a lungul timpului în materia alegerilor europene au evidențiat faptul că electorii europeni continuă să rămână profund atașați națiunii și cadrului de exercitare a reprezentării politice naționale. De altfel, ei întâmpină „dificultăți în identificarea sensului unor alegeri ce au puțină legătură cu cadrul experienței lor democratice, de a înțelege mecanismele prin care votul pe care ei îl oferă pentru candidații aleși la nivelul circumscripțiilor naționale, are influență asupra desemnării unei structuri politice supranaționale de care poate depinde

⁷⁸ *Idem*, p. 132.

⁷⁹ N. Brack, R. Coman, Y.-S. Rittelmeyer, C. Stănculescu, *Despre Parlamentul European, democratizare și democrație*, Editura Institutului European, Iași, 2011, p. 123.

⁸⁰ Eurobarometrul realizat după alegerile din 23-26 mai 2019 indică România (14%), Belgia (14%) și Marea Britanie (22%) drept țările cu cele mai mari creșteri procentuale unde cetățenii au votat pentru a-și exprima dezacordul vis a vis de o anumită situație; R. Lupitu, *op. cit.*, (<https://www.caleaeuropeana.ro/primul-eurobarometru-dupa-alegerile-europene-romania-tara-cu-cea-mai-mare-crestere-a-perceptiei-cetatenilor-ca-vocea-lor-conteaza-in-ue/>).

⁸¹ *Idem*, p. 123.

⁸² D. Mihalache, *Alegerile europarlamentare în România. Comunicare și marketing politic în campania din 2014*, Revista „Sfera Politicii” nr.179/2014, p. 3 (<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/179/art01-Mihalache.php>).

viitorul lor”⁸³. Totodată, „optimismul din anii '80 cu privire la integrarea europeană pe care cetățenii îl manifestau la acea vreme s-a diminuat treptat, și, pe fondul unui relativ eșec al Uniunii în a-și apropia cetățenii, instalându-se la nivelul societăților naționale un euroscepticism ce contribuie la îndepărtarea unei părți a electoratului de scrutinul european sau la transformarea acestuia în instrument de protest. Opiniilor cetățenilor față de integrarea europeană li se adaugă dificultăți legate de posibilitatea de a aprecia sau de a înțelege funcționarea atipică a Parlamentului European în raport cu cele mai multe sisteme naționale, ceea ce face ca acesta să fie asimilat „birocrăției bruxelleze” și să fie perceput ca îndepărtat de electorii săi, care nu pot controla modul în care aleșii s-au achitat de angajamentele asumate, iar impactul activității acestuia asupra politicilor și deciziilor comunitare să fie pus la îndoială”⁸⁴. În aceeași notă, Magonne Paul consemnează faptul că „puțina importanță pe care alegătorii o acordă alegerilor europene pune în evidență inteligența lor politică: ei au înțeles că Parlamentul European nu este punctul nodal al sistemului politic european, cu alte cuvinte, că drepturile lor politice de cetățeni europeni nu sunt decât unul din elementele care o definesc. Dacă rata de participare la alegerile europene este inferioară celei de la alegerile legislative naționale, dacă cetățenii profită uneori de această ocazie pentru a exprima votul lor de protest, dacă dezbaterile pre-electorale sunt centrate în general pe probleme naționale, toate acestea se întâmplă pentru că cetățenii europeni cred în continuare că statele rămân cadrele majore de unde se exercită suveranitatea”⁸⁵.

Dacă până la semnarea și intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona din anii 2007, respectiv 2009, miza alegerilor europene nu era una foarte clară pentru cetățeni, dat fiind faptul că configurația Parlamentului rezultată după fiecare rundă de alegeri nu avea nicio consecință legală asupra formării oricărui alt for de la vârful U.E., Tratatul de la Lisabona aduce cu sine o măsură menită să dea un „nou suflu,” o mai mare importanță votului european: alegerea președintelui Comisiei Europene ținându-se cont de rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European. O asemenea măsură venea să dea sens și influență votului european, impunând „partidelor să-și numească de la început candidații, fapt ce ar fi condus la personalizarea alegerilor și stârnirea interesului printre alegători și media, precum și la formularea unui veritabil program electoral centrat pe tematici europene, popularizat în cadrul unor campanii comune”⁸⁶.

Cu toate acestea, chiar „dacă alegerile europene sunt ocazia de a desemna prin sufragiu direct membrii unei adunări transnaționale, în practică acestea transmit mai degrabă imaginea unei juxtapunerii de spații naționale, o agregare de scene politice naționale, ceea ce face dificilă „europenizarea lor”, decuplarea lor de spațiile politice interne și impunerea ca un moment de exercițiu democratic distinct, dedicat unor problematice și mize proprii Europei”⁸⁷.

Iată că, „în ciuda creșterii puterii Parlamentului pe teren legislativ (prin intermediul procedurilor de cooperare, aviz conform și codecizie) și în ceea ce privește controlul Comisiei Europene (datorită rolului acestuia tot mai mare în desemnarea sa) alegerile pentru Parlamentul European continuă să se dispute între partidele naționale asupra unor chestiuni naționale”⁸⁸. Aceasta se datorează și faptului că la nivelul Uniunii Europene nu au existat unele partide transnaționale coerente, capabile să mobilizeze electoratul astfel încât acesta să le sprijine în campanii și să le susțină platformele de politici publice. De altfel, „principala problemă a partidelor transnaționale a fost faptul că partidele naționale jucau deja principalele două roluri politice pe scena electorală. Alegătorii înțeleseseră deja și se identificaseră cu „etichetele de brand” ale partidelor naționale pe care se arătau cam reticenți să le înlocuiască cu altele care să definească niște partide europene de mari dimensiuni, încă noi și necunoscute”⁸⁹. Totodată, partidele politice europene, apărute, în adevăratul sens al cuvântului, destul de târziu pe scena politică europeană, nu au reușit să impună „liste comune formate din candidați provenind din diferite țări și care

⁸³ C. Mătușescu, C. Giliu, *op. cit.*, p. 142.

⁸⁴ *Idem*, p. 142.

⁸⁵ P. Magonne, *op. cit.*, p. 19.

⁸⁶ *Idem*, p. 207.

⁸⁷ *Idem*, p. 134-135.

⁸⁸ D. Varela, *Guvernarea Uniunii Europene*, Editura Institutului European, Iași, 2008, p. 37.

⁸⁹ S. Hix, A. Noury, G. Roland, *op. cit.*, p. 107.

să fie aceiași în întreaga Uniune pentru familia politică respectivă. Aceste liste, ca și ofertele partidelor sau temele de campanie, sunt dominate, în mare parte, de considerente naționale, ceea ce face ca elementele cu adevărat „europene” să nu ocupe decât un loc marginal”⁹⁰. De altfel, în multe țări, partidele naționale continuă să se folosească de aceste alegeri în lupta pentru guvernul național, în vreme ce alegătorii le utilizează drept „carnete de note pentru guvernele lor naționale”⁹¹. De asemenea, „alegerile pentru Parlamentul European oferă cetățenilor oportunitatea de a vota sincer și nu strategic. Alegătorii vor vota pentru partide mai apropiate de preferințele lor ideologice, în loc să voteze partide mari, mai îndepărtate, dar care au mai multe șanse să formeze guvernul. Alegerile europene permit de asemenea cetățenilor să-și exprime nemulțumirea față de partidul sau partidele de guvernământ”⁹². Iată că, „votul sancțiune reflectă astfel naționalizarea scrutinului european, alegerea electorilor făcându-se în cadrul de interpretare național”⁹³.

Prin lentilele literaturii de specialitate, remarcăm și faptul că „participarea electorală și votul sunt influențate și de momentul în care au loc alegerile europene în relație cu ciclul electoral național. De exemplu, dacă alegerile europene se desfășoară la puțin timp după cele naționale, partidul sau partidele la putere se află într-o perioadă de grație și mai pot beneficia de susținerea de care au beneficiat cu ocazia alegerilor naționale. Dacă alegerile europene au loc înaintea celor naționale, partidele vor fi motivate să investească timp și bani în campanie. Dacă alegerile se desfășoară la jumătatea ciclului electoral, partidele sau partidul de guvernământ se vor/va afla probabil la cel mai scăzut grad de popularitate”⁹⁴. Atragem atenția și asupra faptului că votul european ca vot sancțiune poate constitui o critică constructivă adusă puterii naționale, dar se poate transforma și într-un vot anti-U.E. alimentând euroscepticismul cetățenilor. Spre exemplu, „alegătorii ar putea alege să pedepsească partidele aflate la putere votând împotriva lor la alegerile europene și să își dea votul unor partide care li se opun. Dacă partidele aflate la putere sunt proeuropene și opoziția este antieuropeană, nemulțumirea față de guvernanți devine un vot anti-U.E. și favorizează apariția în Parlamentul European a unor europarlamentari anti-U.E.”⁹⁵. Așa se explică scorurile pozitive înregistrate de către partidele extremiste atât de stânga cât și de dreapta, mai degrabă la scrutinul european decât la alegerile naționale.

Iată că, cele expuse pe parcursul acestei secțiuni i-au determinat pe specialiștii în integrare europeană să pună în discuție legitimitatea Parlamentului European. „Fără ca prin aceasta să negăm importanța participării la alegerile europene, legitimitatea pe care reprezentarea democratică o dă unui sistem și necesitatea ca alegerile să rămână suverane, achiesăm la ideea potrivit căreia fenomenul de demobilizare electorală ce caracterizează alegerile europene astăzi este mai degrabă expresia unei evoluții spre un model mai critic de exprimare cetățenească, decât semnul unei crize democratice”⁹⁶.

De altfel, din ce în ce mai des, cetățenii europeni demonstrează faptul că nu se mai mulțumesc să fie simpli purtători pasivi de drepturi, consumatori reprezentanți prin vot. Ei se arată drept cetățeni activi⁹⁷, capabili de a influența agenda politică a Uniunii Europene, ce au nevoie să înțeleagă în ce constă și care este miza proiectului la care sunt chemați să-și dea adeziunea.

În continuarea acestui demers, pledăm pentru refacerea legăturii electorale dintre cetățeni și europarlamentari, conexiune ce vreme de nouă tururi de scrutin s-a înrăutățit de la an la an, pentru depășirea statutului de alegeri de rangul doi, dar și pentru creșterea reprezentativității democratice a aleșilor.

⁹⁰ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 141.

⁹¹ D. Varela, *op. cit.*, p. 33.

⁹² *Idem*, p. 34.

⁹³ *Idem*, p. 138.

⁹⁴ N. Brack, R. Coman, Y.-S. Rittelmeyer, C. Stănculescu, *op. cit.*, p. 124.

⁹⁵ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 65.

⁹⁶ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 137.

⁹⁷ În acest sens, comparativ cu ultimele alegeri europene din 2014, cetățenii europeni s-au prezentat la urne în 2019 mânați de un puternic simț al datoriei civice, 52% dintre aceștia relatând că doar așa au simțit că pot schimba lucrurile, participând la vot; R. Lupitu, *op. cit.*, (<https://www.caleaeuropeana.ro/primul-euro-barometru-dupa-alegerile-europene-romania-tara-cu-cea-mai-mare-crestere-a-perceptiei-cetatenilor-ca-vocea-lor-conteaza-in-ue/>).

Punând sub lupa analizei literatura de specialitate dedicată fenomenului electoral european, descoperim o serie de propuneri de reformare a alegerilor europene, venite din zona teoretică, precum cea aparținând lui „Hertner Isabelle ce enumera într-un studiu recent, cinci condiții ale europenizării alegerilor europene: o mai bună finanțare a campaniei de către partidele europene, nu de către partidele naționale individual; centrarea campaniei pe subiecte europene; un program electoral comun pentru partidele naționale aparținând aceluiași partid european; o campanie electorală integrată partid european – partide naționale membre; un candidat comun pentru Președinția Comisiei propus de fiecare partid european”⁹⁸.

Rămânem în aceeași zonă și precizăm faptul că în anul 2007, euro-deputatul britanic Duff Andrew depunea la Comisia pentru Afaceri Constituționale o inițiativă pentru modificarea regulilor de organizare a alegerilor europene. Această propunere cuprindea o serie de inovații majore, precum: „toate statele cu o populație mai mare de 20 de milioane de locuitori trebuie să se împartă în circumscripții electorale regionale. Din aceste circumscripții se vor alege maxim 751 de euro-deputați, după regulile electorale ale alegerilor europene deja utilizate de fiecare stat; pe lângă numărul maxim de 751 de euro-deputați, se vor alege 25 de europarlamentari dintr-o singură circumscripție formată din întreg teritoriul U.E. Numărul maxim de euro-aleși va crește deci, la 776”⁹⁹.

Această inițiativă se impune drept propunerea prin care partidele europene se pot transforma în principalii actori ai alegerilor europene. Astfel, „ele ar avea posibilitatea să propună liste chiar și în statele unde nu au niciun partid care să le reprezinte în mod oficial”¹⁰⁰. Totodată, „posibilitatea de a vota pentru o listă transnațională, care să includă noi personalități, reprezintă o soluție la care elitele politice europene au recurs pentru a combate absenteismul. De asemenea, se crede că folosirea acestor liste transnaționale va micșora importanța mândriei naționale în cadrul Parlamentului European, iar promovarea unor candidați care provin din alte state ar forța oficialii de rang înalt ai fiecărui partid european să fie mai prezenți în campanii, să viziteze mai multe țări, să se implice în popularizarea punctelor de vedere ale partidelor, ridicând astfel standardele dezbaterilor și orientându-le către subiecte de relevanță pentru întreaga Uniune”¹⁰¹.

Iată că, inițiativa lui Duff Andrew vorbește despre două voturi pe care electorii europeni ar trebui să le acorde: unul pentru alegerile desfășurate pe lista națională ori regională, iar cel de al doilea pentru lista transnațională europeană. În aceste condiții, „sistemul de vot în cazul circumscripției pan-europene presupune următoarele: candidații de pe listele transnaționale să provină din cel puțin 1/3 din statele membre; listele vor putea fi propuse doar de partidele europene; respectarea echilibrului de gen; vot preferențial pe liste semi-deschise (permite alegătorului să voteze fie pentru lista de partid, fie pentru un candidat individual); mandatele alocate după metoda Saint – Laguë (argumentând că este mai proporțională decât metoda d’Hondt); nu va exista prag electoral; se va crea o Autoritate Electorală a U.E. care să managerieze alegerile pe listele transnaționale”¹⁰².

Așadar, avem de a face cu o „combinație între listele specifice fiecărui stat și cele transnaționale. Cea mai mare parte a europarlamentarilor ar urma să fie aleși în mod tradițional, folosind liste de candidați la nivel național, iar restul ar fi aleși prin intermediul unor liste de candidați comune pentru toate țările membre, câte una pentru fiecare partid european”¹⁰³. O astfel de formulă ar urma „să lărgască aria de opțiuni aflate la dispoziția electorilor; ar oferi candidaților mai multe stimulente pentru a face mai intensă campanie pe teme europene, în interiorul, dar și în afara propriei țări; ar întări infrastructura partidelor europene, precum și mecanismele de transmisie a informațiilor pe teme europene dinspre elitele politice către alegători”¹⁰⁴.

⁹⁸ C. Turșie, *op. cit.*, p. 90.

⁹⁹ *Idem*, p. 90.

¹⁰⁰ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 67.

¹⁰¹ *Idem*, p. 68.

¹⁰² *Idem*, p. 90.

¹⁰³ S. Gherghina, G. Jigău, *op. cit.*, p. 68-69.

¹⁰⁴ *Idem*, p. 69.

Inițiativa lui Duff Andrew a surescitat în literatura de specialitate și nu numai o serie de dezbateri presărate cu argumente pro și contra. Astfel, „listele transnaționale constituie un experiment de democrație transnațională, care ar trebui susținut de toți cei care doresc crearea unui spațiu public european și a unui veritabil sistem european de partide drept creuzet al formării unei conștiințe politice europene. Pe de altă parte, se crede că aceste liste transnaționale nu ar conduce decât la crearea a două categorii de europarlamentari, iar partidele naționale nu ar suporta diminuarea rolului în alcătuirea listelor electorale în defavoarea partidelor europene”¹⁰⁵.

Această propunere reprezintă cu siguranță prima reformă coerentă și progresistă a regulilor electorale europene de la introducerea acestora în anul 1976, nu este una perfectă, dar cu certitudine poate deveni una perfectibilă, dat fiind faptul că fondul proiectului este unul bun, unde listele transnaționale vin să întărească competiția de la nivel european, partidele europene ar căpăta vizibilitate printre cetățeni, mass media, am asista la crearea unei elite politice cu adevărat europene. Totuși, „creionarea unui sistem de vot impune precauție, dat fiind faptul că cetățenii vor judeca oportunitatea listelor transnaționale și prin prisma tipului de scrutin utilizat: vot preferențial sau liste închise”¹⁰⁶. Pledăm pentru votul preferențial în defavoarea listei închise, întrucât „alegătorii pot să își exprime preferința pentru unul sau mai mulți candidați de pe lista națională și/sau de pe lista transnațională pentru care au optat. Astfel, după ce fiecare partid află câte mandate obține, pe listele naționale sau pe cele transnaționale, în urma votului, candidații cu numărul cel mai mare de opțiuni exprimate de către alegători vor avea prioritate în ocuparea mandatelor câștigate”¹⁰⁷.

Găsim aceste inițiative de bun augur, mai ales pentru că vin în sprijinul cetățenilor europeni, ce vor avea astfel „o mai bună reprezentare a puterilor deputaților lor, vor putea realiza mai ușor impactul pe care Uniunea îl are asupra vieții lor cotidiene”¹⁰⁸. Dar, „realizarea unei veritabile reforme electorale este un proces lung și, cel mai probabil, controversat”¹⁰⁹.

4. Concluzii

Demersul nostru științific a căutat să aducă în prim plan problematica alegerilor europene, cunoscute ca fiind alegeri de ordin secund, problematică deosebit de importantă pentru oficialii europeni care se confruntă de la un ciclu electoral la altul cu o participare tot mai scăzută a cetățenilor europeni și cu un anumit dezinteres pe care aceștia din urmă îl afișează cu privire la subiectele ce țin de Uniunea Europeană. Această atitudine se datorează pe de o parte și faptului că în ultima perioadă, instituțiile europene au început să fie percepute de către publicul european ca fiind „un mamut birocratic care în mare măsură se autoservește pentru a-și justifica existența, este politic și democratic nelegitim, nereprezentativ, și în general comunică ineficient, insuficient, și cu un limbaj și de o manieră care, de cele mai multe ori, nu reușesc să capteze interesul și imaginația unei largi audiențe la nivel național în statele membre”¹¹⁰. Cele precizate mai sus vin să completeze varietatea de reguli electorale pe care le regăsim la nivelul statelor membre și care impun cu celeritate reformarea procedurii electorale de la nivelul Uniunii Europene.

De altfel, pe parcursul analizei întreprinse am evidențiat faptul că electorii europeni continuă să rămână profund atașați națiunii și cadrului de exercitare a reprezentării politice naționale, întâmpinând unele „dificultăți în identificarea sensului unor alegeri ce au puțină legătură cu cadrul experienței lor democratice”¹¹¹. Pe lângă prezentarea cauzelor și consecințelor ce au condus la această stare de fapt, în cadrul prezentului studiu ne-am concentrat și pe identificarea unor soluții. Astfel, am adus în atenție o

¹⁰⁵ C. Turșie, *op. cit.*, p. 90.

¹⁰⁶ *Idem*, p. 90.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 73.

¹⁰⁸ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 208.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ D. Luca, *Dilemele comunicării Uniunii Europene*, Editura Qual Media, Cluj Napoca, 2009, p. 116.

¹¹¹ C. Mătușescu, C. Gilia, *op. cit.*, p. 142.

serie de propuneri de refacere a legăturii electorale dintre cetățeni și europarlamentari, precum cele formulate de către Hertner Isabelle sau Duff Andrew.

Totodată, suntem de părere că informarea corectă a cetățenilor cu privire la importanța Parlamentului European și a alegerilor europene ar conduce la reducerea deficitului de participare la scrutinul european, ar trezi interesul cetățenilor pentru politica de la nivel european, dar și dorința de participare și implicare în procesul de luare a deciziilor. De altfel, cetățenii au nevoie a percepe votul nu doar ca pe o datorie civică, ci și ca pe acel instrument generator de schimbare aflat la îndemâna sa, drept ce o dată exercitat le poate conferi unele beneficii personale și colective ce le pot influența traiul cotidian.